

KIZILIRMAK GAZETESİNE GÖRE MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN 1928 SONBAHARINDA SİVAS'I ZİYARETİ

Selçuk DUMAN

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölüm Başkanı

Geliş Tarihi: 30.06.2005

Yayına Kabul Tarihi: 11.07.2006

ÖZET

Kızılırmak gazetesi 1325 (1909) tarihinden itibaren aralıklarla Sivas'ta yayınlanan haftalık bir gazetedir. Bu gazete "Cumhuriyet Halk Partisi"nin yayın organı olup, "Cumhuriyetçi Mefkûreci, Milliyetçi" Gazete sloganı ile çıkmıştır. Biz bu makalemizde; Milli Mücadele güzergâhı olan Samsun, Havza, Amasya, Tokat ve Sivas hattını inceleyerek, Sivas'ta oluşan coşkun sevgi gösterisini ve Ulu Önder Atatürk'ün Sivas'taki Faaliyetlerini Kızılırmak gazetesindeki bilgiler ışığında ayrıntıları ile aktardık.

Anahtar Kelimeler: Kızılırmak, Sivas, Atatürk, Gazi, Cumhuriyet, Gazete

ACCORDING TO KIZILIRMAK NEWSPAPER MUSTAFA KEMAL'S VISIT IN SİVAS IN AUTUMN 1928

ABSTRACT

Kızılırmak Newspaper, which is weekly newspaper, has published in Sivas since 1909. This newspaper is publication organ of "Cumhuriyet Halk Partisi" and it has been published with "Republican, Idealist, Nationalist" slogan. In this our article; by scrutinizing the route of the Turkish National Struggle for Independence, Samsun, Havza, Amasya, Tokat and Sivas line we explained enthusiastic love demonstration and Exalted Leader Atatürk's activities in Sivas with details by given information from Kızılırmak Newspaper.

Key Words: Kızılırmak, Sivas, Atatürk, Gazi, Republic, Newspaper

1. GİRİŞ

Mustafa Kemal ileriye arayandır. Diretendir ve liderdir. Hem his değil, heyecan değil, hesap, karar ve strateji adamıdır. Onun vasfı ve zanaatı budur. Şartlara ve olaylara körü körüne boyun eğmemek, onları yeniden işlemek. İşte o, bunu yapar. Daha mütarekenin ilk günü, Adana'da: “Bütün felâketlere rağmen ben, Türk'ün sesini işittirebileceği kanaatindeyim. Bu yolda işe başladım” demiştir. Fakat onun olayların içinde yoğrulması, şekillenmesi için daha alınacak çok yollar, yaşanacak çok tereddütler, çekilecek çok çileler vardır.¹ Aslında Mustafa Kemal, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumun analizini yıllarca önce yapmaya başlamış ve çatlayan bir imparatorluktan yeni bir devlet kurma fikri çok genç yaşlarında zihninde filizlenmişti.² Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919 günü, Samsun'da karaya ayak basar basmaz, hiç vakit kaybetmeden, planını tatbik etmeye ve mübarek hedefine doğru yol almaya koyuldu.³

Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya ayak bastığı an da ilk işi ordu ile temas etmek olmuştur. Erzurum'daki 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa-

ya gelişini bildirdiği teli, Samsun'a varışından iki gün sonra yazmıştı. O, güvenlik duymadığı bu kıyı şehrimizden hemen ayrılmış, Avdan civarında karargâhını kurmuş. 23 Mayıs 1919 da Ankara'daki kolordunun komutanı Ali Fuat Cebesoy ile temas sağlamıştı. Gazi Paşa, ordu ile temasları sağladıktan sonra, Millete, kenarına getirildiği ölüm girdabının derinliğini gösterip, oraya düşmemek için göze alınması gereken fedakârlığı anlatmağa ve ruhundaki istiklâl ateşini ordu saflarına ve milletine yaymağa başlamıştı.⁴

Sivas Kongresi döneminde bir çok milliyetçi geçinen aydın bile, mandaterlik ile ancak kurtulana bileceğine inanırken O; **“Ya İstiklal ya Ölüm”**.diyerek net bir tavır koymuş ve devamla **“Esas, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu esas ancak istiklâli tamme malikiyetle temin olunabilir. Ne kadar zengin Ve müreffeh olursa olsun istiklâlden mahrum bir millet, beşeriyeti mütemeddine muvacehesinde uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye kesbi liyakat edemez”**⁵ diyerek ne kadar kararlı olduğunu göstermiştir. Bu kararlılığımı Amerikalı Generale verdiği cevapla da ifade etmiştir.”General Harbord Heyeti ve

¹ Şevket Süreyya AYDEMİR, **Tek Adam Mustafa Kemal**, İstanbul, 1966, s.350-351

² Bige YAVUZ, **Kurtuluş Savaşı Döneminde Türk-Fransız İlişkileri**, Ankara, 1994, s.21-23

³ Hasan Rıza SOYAK, **Atatürk'ten Hatıralar I.**, İstanbul, 1973, s. 99

⁴ Naşit Hakkı ULUĞ, **Mustafa Kemal'in Millete ve Orduya İlk Tamimi**, Her Yönüyle Atatürk I. , İstanbul, 1974, s. 119

⁵ Kemal ATATÜRK, **Nutuk I.**, İstanbul, 2001, s. 11-13

Generale verdiğim cevap. “Efendiler Generalin bazı garip suallerine de muhatap kaldım. Meselâ; millet kabili tasavvur her türlü teşebbüsat ve fedakârlıkta bulunduktan sonra dahi muvaffak olunamazsa ne yapacaksınız? Verdiğim cevapta hâtıramda aldanmıyorsanız. demiştim ki: **Bir millet mevcudiyet ve istiklâlini temin için kabili tasavvur olan teşebbüsat ve fedakârlığı yaptıktan sonra muvaffak olur. Ya muvaffak olamazsa demek, o milletin ölmüş olduğuna 'hükmetmek demektir. Binaenaleyh millet, berhayat oldukça ve teşebbüsatı fedakâranesine devam eyledikçe ademi muvaffakiyet mevzubahis olamaz.’**”⁶ demiştir.

Sakarya savaşında “Hattı Müdafaa yoktur. Sathı müdafaa vardır. O sath bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı Türk kanıyla sulanmazsa vatan toprağı terk olunamaz.” Emri ile Türk milletinin kaderini değiştirmiş; Baş Komutanlık Meydan Muhaberesi ile düşmanı denize dökerek kurtuluş savaşını taçlandırmıştır.

Atatürk dünya için de kimsenin inanamayacağı emsalsiz zaferi kazandıktan sonra, milletin medeni milletler seviyesine gelmeden yaşayamayacağına kani bulunuyordu. Asırların taassubu içinde yaşayan medeniyete düşman bütün kötü

geleneklere saplanmış kitleleri çok kısa zamanda gömülü buldukları çukurdan çıkarmak icap ediyordu. Atatürk inanılmaz zafer gibi, inanılmaz inkılâpları da, millet çoğunluğunun tasvibi ile vücuda getirdi.

Atatürk yukarıda da ifade edildiği gibi inkılâpları çok önceden tasarlamış. Fakat bütün inkılâplarında olduğu gibi zamanı beklemişti.⁷ Şte Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas'a gelmesi de yine bir inkılâbını tanıtmak üzere Türkiye'yi il il gezdiği döneme rastlamaktadır. Bu inkılâp harf inkılâbıdır. 1920 öncesi halkın okuma yazma oranı % 10'un altında iken Mustafa Kemal Paşa'nın yaptığı harf inkılâbı sonucu bu gün bu oran %90'ın üzerindedir.

1- Kızılırmak Gazetesinin Mustafa Kemal Paşa'yı Takibinden Birkaç Örnek

Cumhuriyetin temellerinin atıldığı Sivas'ın 1919'dan itibaren hiç eksilmeden ve aynı hararetle Cumhuriyetin destekleyicisi olduğunu göstermesi açısından Kızılırmak gazetesinin haberleri dikkate değerdir. Haber klişelerindeki samimiyet Gazi'ye olan güvenin açık bir ifadesidir.

31 Ağustos 1925 tarihli gazete makalesinde; **“Reis-i Cumhur Hazretlerinin İnebolu Türk Ocağında İrade Buyurdıkları Nutuk”** Başlığı ile

⁶ Kemal ATATÜRK, Nutuk I, İstanbul, 2001, s.172-173

⁷ Niyazi Ahmet BANOĞLU, Atatürk Siyasi ve Hususi Hayatı, İstanbul, 1946, s. 164

Mustafa Kemal Paşa'nın kılık kıyafet kanunu ile ilgili Kastamonu gezisini gazete sütununa taşımıştır. Reis-i Cumhuriyet Hazretleri İnebolu Türk Ocaklarında İrad Buyurdukları Pek Mühim Nutukta haklarında halkın gösterdiği tezahürat muhabbetkeraneye teşekkür etmiştir.” Denilmiştir.⁸

25 Mart 1926 tarihli Kızılırmak gazetesi makalesinde; **“Büyük Münci(Kurtarıcı) Gazi'ye Sivas'ın Taziyatını Arz Etmek Üzere Bir Heyet Gidecektir.”** Başlığı ile Ankara'ya Sivas'tan bir heyetin gitme hazırlığının yapıldığından bahsedilmiştir.⁹

4 Temmuz 1927 tarihli gazete makalesinde; **“Aziz Halaskarımız Sekiz Sene Evvel Kalbi Yaralı Olarak Terk Ettiği İstanbul'a Nurlu Seherler Doğduktan Sonra Giriyor.”** Başlığı ile 19 Mayıs 1919 sonrası Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a girişini tasvir etmektedir.¹⁰

11 Temmuz 1927 tarihli makalede ise; **“Büyük Gazi Yedi Sene İçinde Yok dan Yepyeni, Kuvvetli, Herkesin Hürmetini Kazanan Bir Türkiye Yarattı.”** Başlığını taşıyan haberin klişesi “İstanbul” adıyla Fransızca yayınlanan gazete makalesinden alınmıştır. Mustafa Kemal'in İstanbul'a

teşri ile kaleme alınan yazıda Gazi'nin bizce de günümüze ışık tutan bir özelliğini ortaya koymaktadır. İstanbul şimdiye kadar kalbinin böyle bir heyecanla çarptığını duymadı.Hiç bir milli kahraman bugün minnettar büyük şehrin gazi'ye gösterdiği hüsnü kabule onun kadar layık olmadı. Halkın **“Büyük Dahi”** için yaptığı her şey onun eserinin azameti karşısında yine hiçtir.¹¹ İfadesi yer almıştır.

7 Kasım 1927 tarihli Kızılırmak gazetesinin başlığında; **“Büyük Meclisimiz Gazi Hazretlerini İttifakla Reis-i Cumhuriyet İntihab Etmekle Millet Hissiyatına Tercüman Oldu.”** ve Heyet-i Vekile İsmet Paşa hazretlerinin Riyasetinde teşkil etti. Büyük Millet Meclisi 288 rey ile ve ittifakla aziz halaskarımızı tekrar Reis-i Cumhuriyet etmiştir. Denilmiştir.¹²

14 Ağustos 1928 tarihli makalede ise; **“Büyük Gazi'nin Hasbihali”** başlığı ile çıkmıştır. Gazi hazretleri tarihini iftiharlarla dolduran Türk Milleti'nin bu gün yapmaya mecbur olduğu ve çok lüzumlu bir iş olan Türk harflerinin okunulmasını emir ve işaret buyurduktan sonra şark musikisi hakkındaki hitabeleri ile şimdi Türk Milleti'nin şen ve Şad olduğunu bir lisan-ı belagatle ifham buyurmaktadırlar. Reis-i Cumhuriyet hazretleri İstanbul Halk Fırkasını tertip ettiği bahçe eğlencesinde halk ile

⁸ Kızılırmak gazetesi, 31 Ağustos 1925, s. 1

⁹ Kızılırmak Gazetesi, 25 Mart 1926, s. 1

¹⁰ Kızılırmak Gazetesi, 4 Temmuz 1927, s. 1

¹¹ Kızılırmak Gazetesi, 11 Temmuz 1927, s. 2

¹² Kızılırmak Gazetesi, 7 Kasım 1927, s. 1

hasbıhalde bulunmuştur.¹³ Şeklinde ifade bulunmuştur.

22 Ekim 1928 tarihli makale başlığında;”**Büyük Halaskarımız Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri’nin Tarihi Nutku**” şeklinde ifade edilerek “19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıktım ifadesi ile başlatmıştır.¹⁴

2- Samsun’daki Faaliyetleri ve Sivas’a Yolculuk

Mustafa Kemal Paşa tıpkı milli mücadele döneminde olduğu gibi Sivas’a ulaşan yolculuğunu Samsun’dan başlatmıştır. Gezisinin amacı Türk Milletinin aydınlığa çıkmasında önemli rol oynayacak olan “Latin Alfabesi”nin tanıtımıdır. Öyle ki her konakladığı yerde halkı yeni alfabe ile ilgili olarak sınav yapmıştır.

Kızılırmak gazetesi de Cumhuriyet Halk Partisinin yayın organı olması dolayısı ile Mustafa Kemal Paşa’nın Sivas’a geleceğini öğrendiği zaman büyük bir heyecanla İstanbul’dan itibaren onu adım adım takip etmiştir. “**Gazi hazretleri’nin İstanbul’dan itibaren tarik-i seyahati adım adım takip ediliyor ve intizar günleri yaklaştıkça vecdli anlar yaşıyorduk**”¹⁵ sözleri ile de bunu dile getirmişlerdir. . Samsun’dan itibaren ise;

Ona eşlik etmiş ve her uğradığı yerile ilgili notlar tutmuştur. Gazete makalesinde “**Büyük Halaskarımız yine Samsun tarîkiyle Sivas’a teşrif buyuruyorlardı. Memleketi kurtarmaya geldikleri yoldan bir Mesih gibi beklediğimiz ifkâlardan gelişi bu gün için ne heyecanlı ne vecd avar bir geliştire. Dünü ve dünkü eza verici hatıraları düşünerek içten kaynayan bir sürûrla ne kadar sevinsek yeri idi. Bu günkü yüce mazhariyetimizi bize tevci eden müncimizin bu büyüklüğünü geleceği yollara başımızı çevirerek düşünüyor ve O büyük güneşin nuruyla kalplerimizi bir daha ve yakından aydınlatmak için sabırsızlanıyorduk.**”¹⁶ Diyerek okuyucularına duyuruyordu.

Mustafa Kemal Paşa’nın Samsun’a gelişinde onu karşılayanlar şunlardır.

1- Samsun Mebusu ve Halk Partisi Müfettişi Avni Bey

2- Vali Kazım Paşa

3- Belediye Başkanı

4- Polis Müdürü

5- Jandarma Kumandanı bir heyet olarak Mustafa Kemal Paşa’yı karşılamaya gitmişlerdir.

1- Milletvekili Ra’na

2- Milletvekili Adil

¹³ Kızılırmak Gazetesi, 14 Ağustos 1928, s. 2

¹⁴ Kızılırmak Gazetesi, 22 Ekim 1928, s. 1, 2, 3, 4,

¹⁵ Kızılırmak Gazetesi, 24 Eylül 1344(1928), s. 1

¹⁶ Kızılırmak Gazetesi, 24 Eylül 1344(1928), s. 1

- 3- Milletvekili Ethem
- 4- Milletvekili Asım
- 5- Kolordu Kumandanı Salih Paşa
- 6- Tokat Milletvekili Mustafa Bey
- 7- Trabzon Halk Partisi Müfettişi Şevket

8- Rize Milletvekili Akif'ten oluşan başka bir heyet de yine vapurda Gazi paşa'yı karşılamada bulunmuşlardı.¹⁷

Vapur durduktan sonra karşılayanları vapurda kabul eden Mustafa Kemal Paşa onların tek tek ellerini sıkarak hoş bulduk demiştir. Bir müddet orada dinlendikten sonra yanında gelenlerle ve karşılama heyetleri ile birlikte şehre hareket etmiştir.

Gazi Paşa'nın şehre girişinde top atışı ile karşılandıktan sonra, fabrikalar ve hareket halindeki araçlar dahil siren sesi ile bir dakikalık saygı duruşunda bulunmuşlardır. Bunu müteakip halk büyük sevgi gösterisinde bulunmuştur.

Samsun Hükümet dairesinde bir süre dinlenen Mustafa Kemal Paşa Genel Meclis salonunda toplanmış bulunan devlet memurlarının yeni Türk alfabesi hakkındaki bilgi ve becerilerini ölçmek için bu salona gelmiştir.

Yeni Türk harfleri ile basılan bir kitabı orada bulunanlara dağıtan Mustafa Kemal Paşa orada bulunan memurları tahtaya

kaldırarak onları okuma ve yazma sınavına tabi tutmuştur.

Mustafa Kemal Paşa; Tahtaya kalkanların bazı hatalar yaptığını görmüş ve bunları bizzat kendisi tespit edip, hataların nasıl düzeltileceğini anlatarak, genel kurallar hakkında bilgiler vermiştir. Gazi Paşa orada bulunanlara göstermiş oldukları ilgiden dolayı teşekkür ederek onların yanlışlarını kısa zamanda düzeltereklerini ifade etmiştir.

Mustafa Kemal Paşa buradan yanındakilerle beraber otomobile Samsun belediyesine geçmiştir. Oradan vaktinin önemli kısmını geçirdiği Samsun Cumhuriyet Halk Partisine gelmiş ve akşam yemeğini parti yöneticileri ile birlikte yemiştir.

Saat 23'de Muallimler Birliği Tarafından verilen "Sevinç Balosu"na katılmak için Hükümet caddesinde bulunan İstiklâl Mektebine gelmiştir. Buradan saat 1:30'da geceyi geçirmek üzere Gazi Konağına geçmiştir.

Mustafa Kemal Paşa "Gazi Konağında" milli mücadeleye başladığı Mayıs 1919 senesine ait anılarını hatırlamış ve yanındakilere hatırlatmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Müfettişi Avni bey'in rehberliğinde binayı gezerek onarım ve düzenlemelerle ilgili talimatlar vermiştir.

Gazi paşa burada geçirdiği geceden son derece memnun olmuştur.

¹⁷ Kızılırmak Gazetesi, 24 Eylül 1344(1928), s. 1

İsmet Paşa Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a geldiği dönem Sivas'ta bulunmaktadır. O da Gazi Paşa'yı ziyaret etmek üzere Samsun'a gelmiş ve orada onu karşılayanlar şunlardır:

1- Başkatip Vekili Moskova Sefiri Tevfik ,

2- Seryaveri Resuhi Bey,

3- Mustafa Kemal Paşa'nın refakatinde bulunan milletvekilleri,

4- Cumhuriyet Halk Partisi Müfettişi Avni,

5- Samsun Valisi Kazım Paşa ve şehrin ileri gelenleri.

Mustafa Kemal Paşa Samsun'da Gazi Konağında kalmıştır.

İsmet Paşa kendisini karşılayanlarla beraber gazi konağına gelerek Gazi paşayı ziyaret etmiştir.

Yine Gazi Konağında Mustafa Kemal Paşa'yı, Terme Çarşamba ve Bafra'dan gelen heyetler ziyaret etmişlerdir.

Mustafa kemal Paşa Samsun'daki ilk gününü dinlenme ile geçirirken, İsmet Paşa; Müfettiş Avni bey, Samsun Valisi ve Samsun Milletvekili Sami Bey ile birlikte Hükümet binasını gezmiş ve onarım ve düzenlemelerle ilgili takdirlerini sunmuştur. Ayrıca İsmet Paşa yanındakilerle Parti merkezini ve elektrik fabrikasını gezmiş ve

Terme, Çarşamba ve Bafra'dan gelen heyetleri kabul etmiştir.

Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa gazi konağında kalırken, Sağlık Bakanı Refik Bey belediye binasında kendisine ayrılan yerde kalmıştır. Diğer misafirler ise, Samsun Palas otelinde kalmıştır.

18 Eylül 1928 tarihinde saat 8:30'da Mustafa Kemal Paşa; Başbakan İsmet Paşa, Sağlık Bakanı Refik Bey, Milletvekilleri, Başkatip, seryaveri, diğer yaverleri, Cumhuriyet Halk Partisi Müfettişi Avni ve Kolordu Kumandanı Salih Paşa ile beraber, Samsun Valisi ve Samsun Milletvekillerinin nezaretinde Hacı Bayram istasyonundan kendisine tahsis edilen özel trenle Samsun'dan ayrılmıştır.

Mustafa Kemal Paşa Samsun – Sivas hattında yine 1919 güzergâhını kullanmıştır. Bu güzergah boyunca halk büyük sevgi gösterilerinde bulunmuştur. Kavak, Ladik ve Havza¹⁸ istasyonlarında halk coşkulu sevincinin gösterdiği gibi, Çorum Milletvekili İsmet Bey'in başkanlığında Çorum Valisi, Çorum Belediye Başkanı ve Çorum Cumhuriyet Halk Partisi ileri gelenlerinden bir heyeti kabul etmiştir. Yine Vezirköprü'den bir heyetinde Mustafa Kemal Paşa'yı ziyaret ettiklerini görüyoruz.

¹⁸ Kavak, Ladik ve Havza Samsun'un İlçeleridir.

Mustafa Kemal Paşa Amasya'ya geldiği zaman Amasya Milletvekilleri ve Amasya Valisi'nin önderliğinde Devlet memurları, askerler, öğrenciler ve halk tarafından sevinçle karşılanmıştır. Karşılama müteakip Hükümet Konağına geçen Gazi Paşa burada hazır bulunanları yeni alfabe ile ilgili bilgilendirmiş ve sınav yapmıştır. Buradan hareketle Turhal'a¹⁹ gelen Mustafa Kemal Paşa'yı Tokat Valisi'nin başkanlığındaki bir heyet karşılamıştır. Turhal'da bulunduğu sırada Zile'den bir heyet gelerek Mustafa Kemal Paşa'yı ilçelerine davet etmişlerdir. Ancak Gazi Paşa bu davete sonra gelmek üzere söz vererek Turhal'dan ayrılmıştır.

Tokat halkı, askerler, öğrenciler ve memurlar Tokat'a girişinde Gazi Paşa'ya sevgi gösterisinde bulunmuşlardır. O gün ikametine ayrılan Tokat Belediyesi dairesinde kalan Mustafa Kemal Paşa akşam yemeğini yanındakilerle yemiştir. Yemek sırasında ise, ekonomik durumla ilgili sohbet edilmiştir. Gece Tokat'ta fener alayları düzenlenerek Mustafa Kemal Paşa'nın şehre gelişi kutlanmıştır. Ertesi gün Hükümet Konağına geçen Mustafa Kemal Paşa halkı ve hazır bulunan memurları Yeni alfabe ile ilgili sorguladıktan sonra, Tokat Milletvekili

Mustafa Bey'in²⁰ daveti üzerine öğle yemeğini onun evinde yemiştir.²¹

3- Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa'yı Karşılama İçin Yapılan Hazırlıklar

Tokat'tan hareket eden Mustafa Kemal Paşa Yolda çiftlik kazası ve Yıldızeli²² ilçesinde sevgi gösterileri ile karşılanmıştır²³. Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas'a gelişi ile ilgili Kızılırmak gazetesi "**Gazi Reiscumhurumuz, Büyük Halaskar Şehrimizin Bir gün Aziz Misafiri Oldular Sivas Aziz Müncisini Gönülden Kopan Coşkun Tezahürlerle karşıladı. Biz bu Mübeccel hatıranın vecdiyle il-el-ebed sevineceğiz.**"²⁴ Diye başlık atmıştır.

Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya yapacağı program belli olup Sivas'a uğrayacağı öğrenilir öğrenilmez Bütün Sivas halkı hazırlıklara başlamıştır. Gazi Paşa'nın kalması için Vali Konağı ayrılmıştır. Konak itina ile döşenmiş ve düzenlenmiştir. Belediye'de hazırlanan takın bir yüzüne yeni harflerle "**Sefa geldiniz Sivas'ın Aziz Misafiri**" diğer yüzüne "**Selam Sana Büyük halaskar**" cümleleri yazılmıştır.²⁵ Lise caddesi²⁶ ile

¹⁹ Turhal Tokat'ın ilçeleridir.

²⁰ Mustafa Bey Gazi Paşa'nın Kumandanlık zabitliğini yapmıştır.

²¹ Kızılırmak Gazetesi, 24 Eylül 1928, s. 1

²² Sivas'ın ilçesidir.

²³ Kızılırmak Gazetesi, 24 Eylül 1928, s.2

²⁴ Kızılırmak Gazetesi, 24 Eylül 1928, s. 1

²⁵ Kızılırmak Gazetesi, 24 Eylül 1928, s. 2

hükümet meydanının birleştiği yerde asılan tak'a "Yaşasın Büyük Reiscumhurumuz Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri" yazılmıştır. Lise²⁷ önündeki tarihi binada gelecek misafirlerin bir kısmının ikametgahı için özel hazırlanmıştı. Sivas çarşı pazarı, resmi ve özel kullanım alanları bir bayram havasında bayraklarla süslenerek Mustafa Kemal Paşa'yı karşılamaya hazırlanmıştı. Posta ve telgraf Baş Müdürlüğünün bahçesine de yeşil yapraklarla beyaz bezler üzerine yeni harflerle yazılan "Milli Gururlarımızın Aziz Timsalini Ebedi Hürmetle Selamlarız." "Yeni Harflerle Keşide Olunacak Telgraflarda Sürat vardır."²⁸ Denilmiştir.

4- Mustafa Kemal Paşa'yı Sivas'a Girişinde Kimler Karşıladi?

Mustafa Kemal Paşa 19 Eylül 1928 tarihinde Çarşamba günü Sivas'a gelmişlerdir. Yanında Başbakan İsmet Paşa, Sağlık Bakanı Refik Bey, Halk Partisi Katib_i Umumisi Erzincan Milletvekili Safvet, İkinci Mıntıka Müfettişi Samsun Milletvekili Avni, Gaziantep Milletvekili Kılıç Ali, Sinop Milletvekili Recep Zühtü, Yozgat Milletvekili Salih, Bolu Millet vekili Cevat Abbas, Milletvekili Nuri²⁹, Rize Milletvekili Hasan Cavit, Moskova

Sefiri Tevfik, Seryaver Resuhi, diğer yaverler ve Ajans Muhabiri Kemalettin Kami Beyler bulunmuştur.

Sivas sınırında şu kişiler tarafından karşılanmıştır:

1. Sivas Milletvekili Rasim
2. Sivas Milletvekili İbrahim
3. Sivas Milletvekili Alaaddin
4. Sivas Milletvekili Ziya
5. Sivas Valisi Süleyman Sami
6. Belediye Başkanı Hayri
7. Milli Eğitim Müdürü Kazım
8. Cemiyet temsilcilerinden oluşan bir heyet karşılamıştır. ³⁰

Yirmiden fazla otomobile şehre giren Mustafa kemal Paşa'nın gelişini saat 18:00 de Kümbet³¹ mevkiinde yakılan bir ateşle ve atılan toplarla şehir merkezine duyurulmuştur.

Girişte: "Hoş Geldiniz Sivas'ın Aziz Misafiri Kahraman Gazi" pankartı ile karşılanmıştır.

Şehir merkezinde; memurlar, kolluk kuvvetleri, kız ve erkek öğretmen okulu öğrencileri, lise öğrencileri, ilkokul öğrencileri ve halkın katılımı ile hükümet meydanında ve yol kenarlarında coşkulu bir kalabalık meydana gelmiştir.

²⁶ Lise caddesi denilen cadde bu günkü İstasyon caddesidir.

²⁷ Bu gün Sivas'ta bulunan Kongre Müzesidir.

²⁸ Kızılırmak gazetesi, 24 Eylül 1928, s. 2

²⁹ Kaynakta yer zikredilmemiştir.

³⁰ Kızılırmak gazetesi, 24 Eylül 1928, s. 2

³¹ Sivas'ın Ankara tarafından girişindeki mahallesidir.

Şehir içinde ise, yukarıda anlattığımız hazırlıkların yanında bütün işyeri ve resmi dairelerin yeni harflerle yazılmış afişleri göze çarpmıştır.

5- Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas'taki faaliyetleri

Gazi Paşa Sivas'a gelir gelmez Vali Konağında kendisine ayrılan ikametgahında dinlenmeye çekilmiştir. İsmet Paşa ise gelenlerle beraber Vali Konağının ikinci katında yemeklerini yedikten sonra çalışma odalarına geçmişlerdir.

Sivas O gece büyük bir sevinç yaşamıştır. Sokak ve caddeler fenerlerle süslenmiş, hükümet meydanı kandillerle aydınlatılmış, asker ve halkın katılımı ile fener alayları yapılmış, davul zurnalar eşliğinde geç vakte kadar eğlenilmiştir.

Ertesi gün Mustafa Kemal Paşa Koyu kurşuni bir kostüm ile halkın büyük ilgisi arasında Zabitan Yurduunun önüne hazırlanan kara tahtanın yanına gelmişti.

Mustafa Kemal Paşa; burada binlerce yeni harflerle basılmış okuma kitabını halka dağıttırdıktan sonra, memurlardan bazılarına yeni harflerle yazı sınavı yaptırmıştır. Bir okullu bayanda okuma kitabını okumuştur. Bu arada Belediye Başkanının Oğlu Hilmi Karahan'da sınav yapılanlardandır. Yine 10 yaşında bir çocuk gelerek hatasız bir okuma gerçekleştirmiştir.

Bütün bu coşkulu kalabalık ve yeni harflere olan ilgi Mustafa Kemal Paşa'yı oldukça memnun etmiştir. Tahrirat Müdürü Basri Bey'in Not aldığı şu cümle ile de bunu dile getirmiştir: **"Memnuniyetle görülüyor ki, muhterem Sivas halkı yeni harflerle okuma ve yazmayı az zamanda kolayca öğreneceklerdir."** Dedikten sonra, İsmet Paşa'ya da dönerek **"Öğrenmişler Paşa"** demiştir. Daha sonra Halka dönmüş; **"Teşekkür ederim, Allaha ismarladık"** diyerek veda etmiştir.³²

Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas' ta ziyaret ettiği yer ise; Türkiye Büyük Millet Meclisinin temellerinin atıldığı Sivas Kongresi binasıdır. Bu bina zorluklara, yanlışlıklara, mandacılığa başkaldıran **"Ya İstiklal Ya Ölüm Diyen"** Mustafa Kemal Paşa'ya şahitlik etmiştir. Bu yüzden Gazi Paşa buraya gelerek anılarını tazelemiştir.

Kongre binasında bulunan çalışma odası ve yatak odası hakkında orada bulunanlara birkaç ayrıntıyı da aktarmıştır. Yatak odasında bulunan bir çiviye göstererek **"Ben buraya silahlarımı asıyordum."** Demiştir. Daha sonra bu silahlarını bu müzeye göndereceğini de ifade etmiştir. Yine yatak odasında ki yastığın üstünde ki beyti okuyarak anılarını tazelemiştir. Beyte

"Cihan'ın câhine mağrur olup incitme insanı"

³² Kızılırmak gazetesi, 24 Eylül 1928, s. 2

Süleyman-ı zaman olsan bırakırsın bu eyvanı”

Mustafa Kemal Paşa Kongre Müzesinden ayrılırken hatıra defterine şu cümleyi yazdırmıştır:”İlk Kongrenin Toplandığı Salonu Görmekten Pek Mütihassıs oldum.”³³

6- Mustafa Kemal Paşa’nın Şehirden Ayrılışı

Mustafa Kemal Paşa halkın yaşa sesleri ve alkışlarla Sivas’tan ayrılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Müfettişi Avni Bey ile Sivas Milletvekili Rasim Bey’de kendisine Kayseri’ye kadar eşlik etmişlerdir.

Kayseri’ye giderken Kayadibi³⁴ köylüleri tarafından sevgi ile uğurlanan Gazi Paşa Şehir Kışla³⁵ halkı ve resmi görevlileri tarafından büyük bir coşku ile karşılanmışlardır.

Şehir kışla Hükümet Konağının önünde ayakta kahve içen Mustafa Kemal Paşa burada iki hocayı da yeni harflerden sınav yapmıştır. Birincisi Kazanın vaizidir. Ona sorulan soruya cevap veremeyerek **”Yaşım ilerledi. Henüz Yeni Harfleri Öğrenmeye Vakit bulamadım”** diyince Gazi Paşa;”Şimdi Size Kuranda Okutsam

Yanlıs Okursun. Bu Hal İle Nasıl Halka Vaaz ve İrşatta Bulunabilirsin?” demiştir. Hocaya **“Bir Haftaya Kadar Yeni Harfleri Katiyen Öğreneceksin”** diyerek, Kaza Kaymakamına dönüp **”Hafta Nihayetinde Hoca Efendiyi İmtihan et Neticeyi Bizzat Bana Yaz.”** Diye emretmiştir. İkicisi Köy Hocası olmasına rağmen yeni harfleri okumuştur. Bu yüzden Mustafa Kemal Paşa O nu takdir etmiştir. Daha sonra Mustafa Kemal Paşa buradan ayrılarak Kayseri’ye geçmiştir.³⁶

2. SONUÇ

Mustafa Kemal Paşa dokuz yıl sonra takip ettiği milli mücadele güzergâhında çok büyük sevgi ve ilgi görmüştür. Bizim için bu geziden çıkan üç sonuç vardır:

1- Mustafa Kemal Paşa’nın uygulamak üzere yola çıktığı inkılâplarının halktan büyük bir destek gördüğü.

2- Güzergâh boyunca Türk Milleti Ulu kurtarıcısını bağrına basmış, Ona minnettarlığını göstermiştir.

3- Bu gezisi bize; Mükemmel lider nasıl olur onu öğretmiştir. Çünkü İnkılâplarını Ankara’dan çıkarıp onu balkondan izlememiş, onların uygulanıp uygulanmadığını bizzat teftiş etmiştir.

3. KAYNAKLAR

Gazeteler

Kızılırmak gazetesi, 31 Ağustos 1925

³³ Kızılırmak gazetesi, 24 Eylül 1928, s.3

³⁴ Sivas Merkeze bağlı Köydür.

³⁵ Sivas Kayseri arasında bulunan Sivas’a bağlı ilçedir.

³⁶ Kızılırmak gazetesi, 24 Eylül 1928, s.3

Kızılırmak Gazetesi, 25 Mart 1926

Kızılırmak Gazetesi, 4 Temmuz 1927

Kızılırmak Gazetesi, 11 Temmuz 1927

Kızılırmak Gazetesi, 7 Kasım 1927

Kızılırmak Gazetesi, 14 Ağustos 1928

Kızılırmak Gazetesi, 22 Ekim 1928

Kızılırmak Gazetesi, 24 Eylül 1344(1928)

Tetkik Eserler

Aydemir, Ş. S. (1966). Tek Adam Mustafa Kemal, İstanbul,

Atatürk, M. K. (2001). Nutuk. İstanbul.

Banoğlu, N. A.(1946). Atatürk Siyasi ve Hususi Hayatı. İstanbul.

Soyak, H. R. (1973). Atatürk'ten Hatıralar I İstanbul

Uluğ, N. H. (1974). Mustafa Kemal'in Millete ve Orduya İlk Tamimi, Her Yönüyle Atatürk I. İstanbul.

Yavuz, B. (1994). Kurtuluş Savaşı Döneminde Türk- Fransız İlişkileri, Ankara.